

HỘI ĐỒNG XUẤT BẢN

ĐÀO DUY TÙNG	Chủ tịch Hội đồng
NGUYỄN ĐỨC BÌNH	Phó Chủ tịch Hội đồng
HÀ ĐĂNG	Ủy viên Hội đồng
ĐẶNG XUÂN KỲ	"
TRẦN TRỌNG TÂN	"
NGUYỄN DUY QUÝ	"
ĐỖ NGUYỄN PHƯƠNG	"
HOÀNG MINH THẢO	"
TRẦN NHÂM	"

BAN CHỈ ĐẠO XÂY DỰNG BẢN THẢO

ĐẶNG XUÂN KỲ
SONG THÀNH

NHÓM XÂY DỰNG BẢN THẢO TẬP 2

PHAN NGỌC LIÊN (Chủ biên)
NGUYỄN VĂN KHOAN
NGUYỄN THỊ GIANG

HỒ CHÍ MINH TOÀN TẬP

2
1924 - 1930

Xuất bản lần thứ hai

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
HÀ NỘI - 2000

LỜI GIỚI THIỆU TẬP 2

Tập 2 của bộ sách *Hồ Chí Minh Toàn tập*, xuất bản lần thứ hai, bao gồm những tác phẩm do Chủ tịch Hồ Chí Minh viết từ tháng 11-1924 đến đầu năm 1930. Đây là thời gian kể từ lúc Nguyễn Ái Quốc từ Liên Xô đến Quảng Châu (Trung Quốc) hoạt động đến khi thành lập Đảng. Thời gian không dài song có nhiều sự kiện quan trọng đối với phong trào cách mạng thế giới và Việt Nam, đánh dấu một bước tiến quan trọng trong quá trình phát triển của tư tưởng Hồ Chí Minh.

Với cương vị Ủy viên Ban Phương Đông của Quốc tế Cộng sản, phụ trách Văn phòng Phương Nam, Nguyễn Ái Quốc đảm nhận việc truyền bá chủ nghĩa cộng sản vào châu Á nói chung và Đông Dương nói riêng, theo dõi và chỉ đạo phong trào cách mạng ở một số nước, chuẩn bị mọi điều kiện cho việc thành lập chính đảng của giai cấp vô sản. Đồng thời, Người dành nhiều thì giờ trực tiếp lãnh đạo cách mạng Việt Nam, đặc biệt quan tâm đến việc ra đời của Đảng. Đối với lịch sử cách mạng nước ta, có thể coi những năm 1925- 1930 là thời gian Chủ tịch Hồ Chí Minh trực tiếp chuẩn bị về chính trị, tư tưởng và tổ chức để tiến tới sự kiện trọng đại này. Đối với phong trào cách mạng các nước phương Đông, chủ yếu ở châu Á, Người cũng có nhiều đóng góp cho cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc và sự thắng lợi của chủ nghĩa cộng sản.

Người đã tiến hành nhiệm vụ cao cả đó trong những điều kiện cực kỳ khó khăn và phức tạp, nhưng cũng có nhiều thuận lợi cơ bản: Phong trào chống Pháp ở Việt Nam vẫn rầm rộ, Quốc tế Cộng sản đã mở rộng ảnh hưởng và tổ chức của mình ra nhiều nước, kể cả các nước thuộc địa. Quốc tế thứ hai ngày càng dần sâu vào con đường thoả hiệp với giai cấp tư sản, đi theo chúng để chống lại giai cấp vô sản và các dân tộc bị áp bức. Varen, đảng viên Đảng Xã hội Pháp là một ví dụ. Hắn đã nhận chức Toàn quyền Đông Dương, tìm cách đàn áp phong trào yêu nước của nhân dân ba nước Đông Dương. Giai cấp tư sản dân tộc ở các nước phụ thuộc và thuộc địa ngày càng tỏ ra không đảm đương nổi sứ mệnh lãnh đạo sự nghiệp giải phóng dân tộc của nước mình, chống lại những thủ đoạn đàn áp đi đôi với

lừa bịp của bọn đế quốc thực dân. Khuynh hướng cải lương, thỏa hiệp ngày càng rõ rệt trong hàng ngũ tư sản dân tộc; ở một số nước, chúng đã phản bội, đầu hàng. Ngay tại Trung Quốc, nơi hoạt động của Nguyễn Ái Quốc lúc bấy giờ, cuộc phản biến của Tưởng Giới Thạch, tháng 4 năm 1927, đã bộc lộ bản chất phản cách mạng của những kẻ đại diện cho một bộ phận tư sản gắn với chủ nghĩa đế quốc.

Cuộc đấu tranh chống Pháp của nhân dân Việt Nam lúc bấy giờ vẫn sục sôi, nhưng chưa ra khỏi cuộc khủng hoảng sâu sắc về đường lối cứu nước và lãnh đạo. Các cuộc vận động cứu nước do Phan Bội Châu, Phan Chu Trinh khởi xướng suy yếu dần. Chủ nghĩa cải lương “đề huề”, do bọn thực dân nuôi dưỡng, đang ra sức làm tê liệt tinh thần yêu nước của nhân dân ta. Tuy nhiên, cùng với cuộc vận động yêu nước, đòi tự do dân chủ, phong trào đấu tranh của công nhân đã có bước phát triển mới, làm cơ sở cho các tổ chức và phong trào chính trị cao hơn về sau. Cuộc bãi công của thợ máy xưởng Ba Son (sửa chữa và đóng tàu thủy của hải quân Pháp) ở cảng Sài Gòn (8-1925) đánh dấu một bước tiến mới của phong trào công nhân Việt Nam, giai cấp công nhân nước ta từ đây bước đầu đi vào đấu tranh tự giác. Sự ra đời của Việt Nam Thanh niên cách mạng đồng chí hội, do Nguyễn Ái Quốc thành lập (6-1925), làm cho phong trào đấu tranh của nhân dân ta mang thêm sắc thái mới - sắc thái của giai cấp vô sản. Cùng khoảng thời gian này, Việt Nam Quốc dân đảng được thành lập (25-12-1927). Đây là một đảng chính trị theo xu hướng dân chủ tư sản, tiêu biểu cho bộ phận tư sản dân tộc Việt Nam. Sau sự kiện Yên Bái năm 1930, vai trò lịch sử của Việt Nam Quốc dân đảng chấm dứt.

Sứ mệnh lãnh đạo phong trào giải phóng dân tộc theo con đường của chủ nghĩa Mác - Lênin được trao trọn vẹn cho giai cấp công nhân Việt Nam và Đảng của nó, do Nguyễn Ái Quốc thành lập, giáo dục và lãnh đạo. Với tư cách là một nhà yêu nước chân chính, một chiến sĩ cộng sản, Nguyễn Ái Quốc đã tiến hành nhiều công việc to lớn - truyền bá chủ nghĩa Mác - Lênin, xác định đường lối cứu nước đúng, chuẩn bị thành lập Đảng để bảo đảm cho thắng lợi của cách mạng Việt Nam. Đồng thời, Người không quên trách nhiệm của một chiến sĩ quốc tế, đại diện của Quốc tế Cộng sản tham gia tổ chức xây dựng phong trào cách mạng ở nhiều nước khác của châu Á.

Những hoạt động phong phú của Nguyễn Ái Quốc, về tư duy lý luận cũng như thực tiễn trong thời kỳ 1924-1930, được phản ánh trong tập 2 của bộ *Hồ Chí Minh Toàn tập*, xuất bản lần này. Nhờ kết quả sưu tầm, xác

minh của nhiều cơ quan lưu trữ, bảo tàng... và của các nhà khoa học, nhiều tài liệu đã được phát hiện, dịch, xử lý, và lần đầu tiên được công bố bằng tiếng Việt.

Quyển *"Bản án chế độ thực dân Pháp"*, xuất bản năm 1925, trước in ở tập 1, lần xuất bản này được đưa vào tập 2, cho phù hợp với thời điểm ra đời của tác phẩm. Các tài liệu mới được xác định theo những nguyên tắc của văn bản học: tài liệu có ghi tên của Nguyễn Ái Quốc, hoặc những bút danh khác nhau đã được xác nhận; có trong hồ sơ lưu trữ của Quốc tế Cộng sản trao cho Trung ương Đảng ta đã được khẳng định... Một số tài liệu chưa xác định chắc chắn là của Nguyễn Ái Quốc thì được xếp ở phần Phụ lục để nghiên cứu thêm.

Qua khối lượng tài liệu được đưa vào tập 2 này, chúng ta nhận thấy bước phát triển của tư tưởng Hồ Chí Minh và công lao to lớn của Người đối với dân tộc, giai cấp và phong trào cách mạng thế giới. Người đã sớm tiếp thu ánh sáng của chủ nghĩa Mác - Lênin, tìm thấy con đường giải phóng các dân tộc thuộc địa gắn chặt với cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản, từ đó Người đã tiến hành đấu tranh và phê phán mạnh mẽ những nhận thức sai lầm về vấn đề dân tộc và thuộc địa trong phong trào công nhân ở các nước châu Âu, đồng thời, Người đã ra sức đẩy mạnh việc truyền bá những tư tưởng của Lênin và Quốc tế Cộng sản, vào các dân tộc thuộc địa.

Trong bài *"Lênin và các dân tộc thuộc địa"* Người viết: *"Lênin là người đầu tiên đã hiểu và đánh giá hết tầm quan trọng lớn lao của việc lôi cuốn nhân dân các nước thuộc địa vào phong trào cách mạng. Lênin là người đầu tiên đã chỉ rõ rằng, nếu không có sự tham gia của các dân tộc thuộc địa, thì cách mạng xã hội không thể có được"* (tr. 136).

Trong một bài khác cùng nhan đề, nhưng để nói với các dân tộc bị áp bức, Người viết: *"Khi còn sống, Lênin là người thầy, người cha của nhân dân bị áp bức. Sau khi mất, Người là ngôi sao chỉ đường tiến tới sự nghiệp giải phóng vĩ đại của nhân dân bị áp bức."*

Lênin sống mãi trong lòng mọi người dân nô lệ ở các nước thuộc địa!" (tr.209).

Khi hoạt động ở Quảng Châu, Người đã lập ra “Việt Nam Thanh niên cách mệnh đồng chí hội”, trong đó có cộng sản đoàn làm nòng cốt. Đó là bước đi thích hợp để tiến tới thành lập một chính đảng vô sản kiểu mới theo chủ nghĩa Lênin ở một nước thuộc địa, nông nghiệp lạc hậu. Đây là

bước chuẩn bị về chính trị, tư tưởng, tổ chức và phương pháp đấu tranh cách mạng cho đội tiên phong chiến đấu của giai cấp công nhân Việt Nam. Những bài giảng của Người ở các lớp huấn luyện chính trị Quảng Châu (1925-1927), sau được tập hợp thành cuốn *Đường cách mệnh* đã đặt cơ sở cho việc hình thành đường lối và phương pháp của cách mạng Việt Nam theo quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin.

Đường cách mệnh là sự tiếp nối hợp logic. *Bản án chế độ thực dân Pháp*; nó chỉ rõ mục tiêu con đường và những biện pháp cụ thể để đi tới thắng lợi. Điều kiện quan trọng hàng đầu là phải có Đảng của giai cấp công nhân lãnh đạo "*để trong thì vận động và tổ chức dân chúng, ngoài thì liên lạc với dân tộc bị áp bức và vô sản giai cấp mọi nơi. Đảng có vững cách mệnh mới thành công*" (tr.267-268), *Đảng muốn vững thì phải có chủ nghĩa làm cốt... Đảng mà không có chủ nghĩa cũng như người không có trí khôn, tàu không có bàn chỉ nam*" (tr.268). Người khẳng định: "*Bây giờ học thuyết nhiều, chủ nghĩa nhiều, nhưng chủ nghĩa chân chính nhất, chắc chắn nhất, cách mệnh nhất là chủ nghĩa Lênin*" (tr.268).

Bằng sự phân tích sâu sắc trên cơ sở cứ liệu lịch sử chính xác, Nguyễn Ái Quốc đã chỉ cho nhân dân Việt Nam cũng như nhân dân nhiều nước thuộc địa thấy rằng công cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc không thể đi theo con đường cách mạng tư sản, vì đó là "*cách mệnh không đến nơi, tiếng là cộng hoà và dân chủ, kỳ thực trong thì nó tước lục công nông, ngoài thì nó áp bức thuộc địa*" (tr. 268). Con đường đúng theo Nguyễn Ái Quốc là con đường Cách mạng tháng Mười Nga: "*Cách mệnh Nga dạy cho chúng ta rằng muốn cách mệnh thành công thì phải dân chúng (công nông) làm gốc, phải có đảng vững bền, phải bền gan, phải hy sinh, phải thống nhất. Nói tóm lại phải theo chủ nghĩa Mã Khắc Tư và Lênin*" (tr.280).

Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng vạch rõ sự cần thiết phải gắn cách mạng giải phóng dân tộc với cách mạng vô sản thế giới. Trong *Bản án chế độ thực dân Pháp*, Người viết: "*Đứng trước chủ nghĩa tư bản và chủ nghĩa đế quốc, quyền lợi của chúng ta là thống nhất*" (tr.128). Vì vậy, cần có sự liên minh chiến đấu giữa các lực lượng cách mạng vô sản và cách mạng giải phóng dân tộc chống chủ nghĩa đế quốc nhằm thực hiện mục tiêu độc lập dân tộc, dân chủ và chủ nghĩa xã hội. Điều đó đã được Nguyễn Ái Quốc đúc kết thành nguyên lý:

..."*Làm cho đội tiên phong của lao động thuộc địa tiếp xúc mật thiết*

với giai cấp vô sản phương Tây để dọn đường cho một sự hợp tác thật sự sau này, chỉ có sự hợp tác này mới bảo đảm cho giai cấp công nhân quốc tế giành được thắng lợi cuối cùng" (tr.124).

"*Làm cho các dân tộc thuộc địa, từ trước đến nay vẫn cách biệt nhau, hiểu biết nhau hơn và đoàn kết lại để đặt cơ sở cho một Liên minh phương Đông tương lai, khối liên minh này sẽ là một trong những cái cánh của cách mạng vô sản*". (tr.124).

Trong khi chăm lo xây dựng Đảng mácxít lêninnít, xây dựng khối đoàn kết quốc tế, Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn tiếp tục lên án, tố cáo tội ác của chủ nghĩa đế quốc thực dân ở Đông Dương và ở các nước thuộc địa, phụ thuộc khác trên các mặt chính trị, kinh tế, quân sự, văn hoá, giáo dục... Trong bài phát biểu tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ II của Quốc dân đảng Trung Quốc (14-1-1926), Nguyễn Ái Quốc đã tố cáo một cách toàn diện "*sự tàn ác của ách áp bức của người Pháp*" và đi tới kết luận rằng: "*Bọn đế quốc cố nhiên là áp bức người An Nam, nhưng đồng thời chúng cũng áp bức cả người Trung Quốc... Chúng ta biết rằng, các dân tộc bị áp bức trên thế giới hiện nay có Ai Cập, Maroc, Xyri, An Nam, Trung Quốc và rất nhiều nước khác. Cho nên, chúng ta phải liên hiệp lại, cùng nhau chống chủ nghĩa đế quốc*" (tr.216). Bằng nhiều dẫn chứng chính xác, cụ thể về tội ác của chủ nghĩa thực dân đế quốc ở khắp mọi nơi, Nguyễn Ái Quốc kết luận: "... *mọi chế độ thực dân đế quốc đều tiêu diệt hết các nòi giống bản xứ, và muốn cứu vãn những nòi giống này, ta phải lật đổ chủ nghĩa đế quốc!*" (tr.340).

Khi cuộc khủng hoảng kinh tế thế giới ngày càng tới gần thì ách áp bức và bóc lột thực dân ngày càng tăng; đồng thời cuộc đấu tranh của nhân dân Việt Nam, cũng như nhân dân Trung Quốc, Ấn Độ, dưới sự tác động của những tư tưởng tiến bộ cũng mỗi ngày một sôi nổi. Hồ Chí Minh đã thể hiện tinh thần quốc tế vô sản không chỉ trên lời nói mà còn bằng hành động cụ thể cho sự phát triển của phong trào cách mạng thế giới.

Ở Việt Nam, những tổ chức cộng sản đầu tiên được hình thành vào cuối những năm 1920 đánh dấu sự chín muồi cho sự ra đời của một chính đảng vô sản mácxít - lêninnít của giai cấp công nhân. Vì vậy, Người đã thay mặt Quốc tế Cộng sản đứng ra thống nhất các tổ chức cộng sản ở trong nước, chính thức thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam.

Toàn bộ tác phẩm của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong tập 2 của lần xuất

bản này phản ánh sự sáng tạo độc đáo của Người không chỉ trong việc vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác-Lênin vào điều kiện cụ thể của Việt Nam, và các nước thuộc địa, phụ thuộc khác, mà còn góp phần phát triển và làm phong phú thêm lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về cách mạng giải phóng dân tộc ở thuộc địa.

Tư tưởng Hồ Chí Minh ở giai đoạn này đã đặt cơ sở khoa học cho đường lối cách mạng đúng đắn, sáng tạo của Đảng ta. Đường lối đó là ngọn đèn pha soi sáng cho cách mạng Việt Nam tiến tới, đồng thời là vũ khí sắc bén để chiến thắng những tư tưởng cải lương, dân tộc hẹp hòi, tư tưởng thoả hiệp của giai cấp tư sản góp phần xác lập vững chắc địa vị lãnh đạo của giai cấp vô sản và chính Đảng của nó đối với cách mạng Việt Nam. Nó cũng giúp cho nhiều chiến sĩ yêu nước chuyển sang lập trường của giai cấp vô sản khắc phục những biểu hiện của tư tưởng tả khuynh, hẹp hòi, biệt phái...

Tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh và đường lối của Đảng đã nhanh chóng thâm nhập vào quần chúng nhân dân, biến thành sức mạnh to lớn đưa đến những thắng lợi vĩ đại.

VIỆN NGHIÊN CỨU CHỦ NGHĨA MÁC - LÊNIN VÀ TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

GỬI TỔNG THƯ KÝ QUỐC TẾ NÔNG DÂN ¹⁾

Quảng Châu, ngày 12-11-1924

Gửi đồng chí Đômban, Tổng thư ký Quốc tế Nông dân¹,
Đồng chí thân mến,

Chuyến đi của tôi từ Mátxcơva được quyết định hơi đột ngột, và tôi không thể báo trước cho đồng chí điều đó. Tôi xin đồng chí thứ lỗi và chuyển sự tạ lỗi của tôi đến các đồng chí chúng ta ở Hội đồng.

Ở đây, chúng ta có một phong trào nông dân rất đáng chú ý: dưới sự bảo trợ của Quốc dân đảng và dưới sự lãnh đạo của những người cộng sản, những nông dân nghèo đã tự tổ chức lại. Về phía các địa chủ, họ cũng có tổ chức nhưng tất nhiên với một mục đích khác. Đó là một cơ hội tuyệt diệu cho sự tuyên truyền của chúng ta. Vậy tôi đề nghị đồng chí vui lòng gửi cho tôi tất cả mọi tài liệu mà đồng chí có thể có như các báo, các tuyên ngôn, v.v.. Tôi sẽ đảm nhiệm thu xếp với các đồng chí chúng ta ở đây để phổ biến chúng.

Về việc liên quan tới vị trí của tôi là uỷ viên Đoàn Chủ tịch Quốc tế Nông dân thì đồng chí cứ làm nếu như đồng chí xét là tốt hoặc là đề nghị thay thế tôi, ở trường hợp này đồng chí nói là tôi ốm, chứ đừng nói là tôi *vắng mặt*, bởi vì tôi sống bất hợp pháp ở đây. Hoặc là nếu đồng chí thấy có ích thì cứ giữ lại cái danh nghĩa dân thuộc địa Nguyễn Ái Quốc để trang trí cho những tuyên ngôn và những lời kêu gọi của Hội đồng.

1) Đầu đề do BBT đặt.

Xin gửi đồng chí và tất cả các đồng chí của chúng ta lời chào cộng sản.

Địa chỉ để gửi tài liệu:

Ô.Lu, Hãng thông tấn Rôxta, Quảng Châu, Trung Quốc.

NGUYỄN ÁI QUỐC

Thư đánh máy bằng tiếng Pháp,
bản chụp lưu tại Viện Hồ Chí Minh.

GỬI BAN BIÊN TẬP TẠP CHÍ *RABOTNHITXA*

Quảng Châu, ngày 12-11-1924

Các nữ đồng chí thân mến,

Khi tôi còn ở Quốc tế Cộng sản², tôi phấn khởi được đôi lần cộng tác với tờ báo của các đồng chí. Nay tôi muốn tiếp tục sự cộng tác ấy. Nhưng vì ở đây tôi hoạt động bất hợp pháp, cho nên tôi gửi bài cho các đồng chí dưới hình thức "Những bức thư từ Trung Quốc" và ký tên một phụ nữ. Tôi nghĩ rằng làm như vậy những bài viết có tính chất độc đáo hơn và phong phú hơn đối với độc giả, đồng thời cũng bảo đảm giấu được tên thật của tôi.

Xin các đồng chí gửi đều đặn cho tôi không chỉ riêng báo của các đồng chí, mà cả những sách báo Nga mà phụ nữ và thiếu nhi có thể ưa thích, bởi vì ở đây còn phải làm nhiều việc vận động phụ nữ và thiếu nhi, nhưng các đồng chí của chúng ta ở đây lại chưa có đủ tài liệu huấn luyện và tuyên truyền. Về phần tôi, tôi hứa sẽ cung cấp cho các đồng chí tin tức về phong trào phụ nữ ở phương Đông nói chung và ở Trung Quốc nói riêng.

Nếu phải trả tiền đặt mua các thứ báo mà các đồng chí sẽ gửi cho tôi, xin các đồng chí cứ giữ lại tiền thù lao các bài báo tôi viết để trả.

Xin các đồng chí nhận lời chào cộng sản của tôi.

Địa chỉ nhận báo:

Ô.Lu, Hãng thông tấn Rôxta,
Quảng Châu, Trung Quốc.

Thư đánh máy bằng tiếng Pháp,
bản chụp lưu tại Viện Hồ Chí Minh.

NGUYỄN ÁI QUỐC

GỬI MỘT ĐỒNG CHÍ TRONG QUỐC TẾ CỘNG SẢN¹⁾

Quảng Châu, ngày 12-11-1924

Đồng chí thân mến,

Chỉ có một dòng chữ để báo cho đồng chí biết rằng tôi đã đến đây hôm qua, và đang ở nhà đồng chí Bôrôđin với 2 hoặc 3 đồng chí Trung Quốc. Tôi chưa gặp ai cả.

Mọi người ở đây đều bận về việc Bác sĩ Tôn lên phương Bắc.

Tôi sẽ viết thư cho đồng chí sớm.

Xin gửi lời chào anh em của tôi đến đồng chí và tất cả các đồng chí chúng ta ở Quốc tế Cộng sản.

NGUYỄN ÁI QUỐC

Địa chỉ:

Ô.Lu, Hăng thông tấn Rôxta, Quảng Châu, Trung Quốc.

Vui lòng chuyển giúp bức thư sau đây tới Văn phòng Đảng Pháp.

Thư đánh máy bằng tiếng Pháp,
bản chụp lưu tại Viện Hồ Chí Minh.

1) Thư không đề tên người nhận. Có thể là gửi đến một đồng chí trong Ban phương Đông của Quốc tế Cộng sản.

THƯ TỪ TRUNG QUỐC, SỐ 1

Các nữ đồng chí thân mến,

Các đồng chí biết rằng nước tôi, Trung Quốc, bị kìm kẹp tàn nhẫn trong một cái kim mà những đế quốc nước ngoài là một gọng và những tay sai trung thành của chúng - những bọn quân phiệt Trung Quốc - là gọng khác. Bọn chúng giúp nhau để bóc lột chúng tôi. Mỗi khi chúng thấy phong trào giải phóng nảy sinh - dù của đàn ông hay đàn bà - chúng không từ việc gì để bóp chết nó. Sự áp bức đè nặng lên chúng tôi, nhưng chúng tôi bị áp bức nặng nề hơn gấp nghìn lần đàn ông ... Không có chút quyền tự do chính trị, kinh tế và xã hội, chúng tôi bị bóc lột gấp đôi bởi vì là lao động và vì là đàn bà. Việc không có học vấn, tính thụ động, tập tục còn làm cho những nỗi khổ cực của chúng tôi càng nặng nề thêm.

Tiếng vang của cách mạng Nga³ làm cho chúng tôi dường như thoát khỏi cơn ác mộng đau đớn. Dần dần chúng tôi bắt đầu nghe, nhìn, suy nghĩ và trở nên ý thức được rằng chúng tôi cũng vậy, chúng tôi là những con người như những đàn ông, rằng chúng tôi cũng vậy, chúng tôi phải có quyền sống và làm việc, và sau hết rằng để giành được quyền đó, chúng tôi cũng phải đấu tranh như những đàn ông và cùng với đàn ông chống lại những kẻ bóc lột chúng tôi. Từ đó, những người tiến bộ nhất trong chúng tôi vào Đảng cộng sản, vào Thanh niên cộng sản; những người khác gia nhập đảng cách mạng là Quốc dân đảng. Đảng này có cảm tình thành thật với nước Cộng hoà Xôviết.

Nước Nga cách mạng không chỉ nêu một tấm gương mà còn cho chúng tôi người hướng dẫn nữa. Chúng tôi được may mắn là ở đây có nữ đồng chí, đồng chí Bôrôđin. Đồng chí này nỗ lực làm cho chúng tôi hiểu và làm việc trên con đường giải phóng. Đồng chí tổ chức, giáo dục, khuyến khích, làm thức tỉnh tại mọi nơi mà đồng chí đến. Khi làm cho chúng tôi cảm phục Cách mạng Nga, đồng thời, đồng chí cũng làm cho chúng tôi cảm thấy sự tất yếu của cách mạng Trung Quốc. Đồng chí có cách đặc biệt để nói chuyện với chúng tôi. Những lời rõ ràng, đơn giản và thành thực của đồng chí khiến chúng tôi hiểu được và suy nghĩ. Đồng chí biết khuyến khích những chị đã hiểu chút ít và làm cho những chị khác còn chưa hiểu thì hiểu. Các đồng chí biết rằng chúng tôi, phụ nữ Trung Quốc, còn rất lạc hậu, nhút nhát và hững hờ. Đó là một nhiệm vụ khá khó khăn để làm cho chúng tôi đột nhiên thoát khỏi tập quán hàng nghìn năm đó, vậy mà đồng chí thân mến của chúng tôi đã làm cái đó khéo léo đến thế và ân cần niềm nở đến thế, nếu như tôi có thể bày tỏ như vậy. Các đồng chí hãy ghi nhận đây là một ví dụ: Tháng trước, tại buổi lễ kỷ niệm Cách mạng Nga, do lời kêu gọi của nữ đồng chí Bôrôđin, hơn 3.000 nữ công nhân và nữ sinh viên Quảng Châu đã đi biểu tình với nam giới và đã dự mít tinh. Sau khi nghe người đồng chí chúng ta nói trong một giờ mà bài diễn văn bị ngắt quãng bởi những tràng vỗ tay kéo dài, một chị của chúng tôi đã đọc nghị quyết sau đây:

Hôm nay, chúng tôi ở đây để làm lễ kỷ niệm cuộc Cách mạng vĩ đại nhất mà lịch sử đã chứng kiến: Cuộc Cách mạng Nga. Chính nhờ cuộc cách mạng này mà cơ sở của quyền tự do chân chính và quyền bình đẳng thực sự đã được đặt ra cho loài người. Chính nhờ cuộc cách mạng này mà sự giải phóng phụ nữ sẽ có giá trị và có những ý nghĩa đầy đủ, trọn vẹn.

Thay mặt cho tất cả các chị em, cảm ơn nữ đồng chí và cam kết làm việc hết sức mình để hợp sức vào sự chiến thắng

cuối cùng của cách mạng thế giới, mở đầu một cách thắng lợi bởi giai cấp vô sản anh hùng nước Nga.

Nghị quyết này đã được biểu quyết nhất trí với tiếng hô to:

Cách mạng Nga muôn năm!

Cách mạng Trung Quốc muôn năm!

Đả đảo chủ nghĩa đế quốc!

Người ta chưa bao giờ thấy phấn khởi nhiều như thế trong phụ nữ chúng tôi! Đó thật sự đã là cuộc cách mạng nhỏ!

Trong thư sau, tôi sẽ cho các đồng chí biết chúng tôi hoạt động ở đây như thế nào. Trong khi chờ đợi niềm vui được đọc thư các đồng chí, thay mặt các đồng chí của tôi, xin gửi đến các đồng chí lời chào chân thành nhất.

Quảng Châu, 12-11-1924.

LOO SHING¹⁾

nữ đảng viên Quốc dân đảng

Thư đánh máy bằng tiếng Pháp,
bản chụp lưu tại Viện Hồ Chí Minh.

1) Trong thư gửi tạp chí *Rabotnitsa* ngày 12-11-1924, Nguyễn Ái Quốc thông báo: các bài báo gửi tạp chí lấy tên "Thư từ Trung Quốc" và ký tên một phụ nữ.

GỬI CHỦ TỊCH ĐOÀN QUỐC TẾ CỘNG SẢN

Tôi đến Quảng Châu⁴ vào giữa tháng 12. Tôi đã gặp tại đây vài ba nhà cách mạng quốc gia An Nam, trong số này có một người đã xa rời xứ sở từ ba mươi năm¹. Trong thời gian đó ông ta đã tổ chức nhiều cuộc nổi dậy chống Pháp. Tất cả những cuộc nổi dậy ấy đều đã đưa tới cái chết của mấy tên sĩ quan và binh lính Pháp, sự chiếm đoạt mấy khẩu súng và... là việc người của chúng ta chạy thoát, do không được giúp đỡ và viện trợ.

Mục đích duy nhất của ông này là trả thù cho nước, cho nhà đã bị bọn Pháp tàn sát. Ông không hiểu chính trị, và lại càng không hiểu việc tổ chức quần chúng. Trong các cuộc thảo luận, tôi đã giải thích cho ông hiểu sự cần thiết của tổ chức và sự vô ích của những hành động không cơ sở. Ông đã đồng ý. Và đây là những việc mà chúng tôi bắt đầu cùng nhau tiến hành:

a) Tôi đã vạch một kế hoạch tổ chức và xin gửi kèm bản sao theo đây.

b) Sau khi đã tán thành kế hoạch này, ông đã đưa cho tôi một bản danh sách 10 người An Nam đã cùng ông hoạt động bấy lâu.

c) Tôi đã chọn 5 người quê ở 5 tỉnh khác nhau. Chúng tôi sẽ cử một người An Nam đưa họ tới Quảng Châu. Tôi sẽ huấn luyện cho họ về phương pháp tổ chức. Chúng tôi sẽ gửi họ trở

1) Nguyên bản tiếng Pháp viết là: "ba mươi năm nay". Có lẽ "hai mươi năm nay" đúng hơn.

về Đông Dương hoạt động sau 3 tháng học tập; và chúng tôi sẽ lấy ra một đoàn khác. Trong lúc này, đây là biện pháp duy nhất.

Để chi vào các phí tổn, tôi đã lấy số còn lại trong món tiền đi đường của các đồng chí đã cho tôi (150 đồng) và về sau thì sao?

Tôi làm việc mỗi ngày vài giờ cho hãng Rôxta; nhưng tiền lương của tôi không cho phép tôi có thể một mình bao cho "các học viên" của tôi. Và khi các học viên đến Quảng Châu, rất có thể rồi sẽ phải đem tất cả hoặc gần tất cả thì giờ của tôi vào việc huấn luyện họ, lúc đó tình hình tài chính của tôi sẽ không có lối thoát. Bởi vậy, tôi đề nghị đồng chí chỉ thị cho các đại diện của đồng chí ở Quảng Châu cũng phải chăm lo đến Đông Dương.

Tôi thiết tưởng chưa cần phải thảo một bản báo cáo về tình hình Trung Quốc bởi vì các đồng chí Trung Quốc và Nga đã làm việc đó; tuy nhiên, bây giờ tôi lưu ý đồng chí vấn đề tuyên truyền trong phụ nữ và thiếu nhi. Nữ đồng chí Bôrôđin đã phàn nàn là không nhận được tài liệu (báo chí, chương trình, v.v.) mà nữ đồng chí đã xin Mátxcơva. Điều đó đã ngăn cản không cho công tác của nữ đồng chí ấy tiến triển và cũng có lúc đã cản trở hoàn toàn công tác của nữ đồng chí ấy. Nữ đồng chí ấy đã viết thư nhiều lần cho Quốc tế Phụ nữ, nhưng các bức thư đều không có hồi đáp và không mang lại kết quả.

Mong các đồng chí nhận cho lời chào cộng sản.

Quảng Châu, ngày 18 tháng 12 năm 1924.

(Trong lúc này tôi là một người Trung Quốc chứ không phải là một người An Nam, và tên tôi là Lý Thụy chứ không phải là Nguyễn Ái Quốc).

Tài liệu tiếng Pháp, lưu tại
Cục lưu trữ Văn phòng
Trung ương Đảng.

TÌNH HÌNH ĐÔNG DƯƠNG

Tháng 11 và 12-1924

Tình hình kinh tế:

1. Một tổng ngân sách 76.743.000 đồng Đông Dương đã được biểu quyết. 1/5 số tiền đó là tiền lãi trong việc bán thuốc phiện (14.900.000 đồng Đông Dương).

2. Vào tháng 10, nhiều tỉnh đã bị lụt và bão tàn phá. Những sự thiệt hại không được rõ; Chính phủ không muốn cho biết điều này. Theo những thông tin cá nhân thì có những nơi có tới nửa số dân bị chết đuối hay chết đói. Trừ Nam Kỳ, sự khốn cùng ngự trị ở khắp nơi.

3. Ngân hàng công nghiệp Trung Quốc - mà sự phá sản và sự cứu trợ đã gây nên nhiều tin đồn trong báo chí Pháp - đã hoàn lại tiền cho khách hàng người nước ngoài của nó, nhưng không trả cho Đông Dương chút nào tiền góp 30 triệu phrăng. Vào những ngày chót này, những chủ nợ người Pháp và người An Nam đã lập thành một mặt trận thống nhất để đòi nợ của họ.

4. Hình như Chính phủ thuộc địa sắp đồng ý cho thương nghiệp Nhật Bản biểu giá thấp nhất. Những người An Nam lo sợ, còn những nhà buôn Pháp chống lại sự đồng ý này.

Tình hình chính trị:

1. Chính phủ cố sức ngăn cản thanh niên An Nam đi học ở Pháp. Điều đó chắc chắn vì lo sợ tuyên truyền cộng sản.

2. Những tờ báo An Nam đã nói đến một Ủy ban được lập nên ở Pari, gồm 10 nhà chính trị, nhà báo và nhà tài chính người Pháp. Ủy ban này có mục đích nghiên cứu khả năng bán Đông Dương cho một nước khác. Đó là vấn đề đã nêu ra từ trong chiến tranh.

Căn cứ hải quân của Anh ở Xanhgapo, những cuộc diễn tập của hải quân Mỹ ở Thái Bình Dương và sự xâm nhập khéo léo của Nhật Bản hình như làm cho thực dân Pháp thật sự lo lắng. Ở đây, việc lo sợ chủ nghĩa bôn-sê-vích cũng đáng kể.

Bằng nhiều bài diễn văn và quảng cáo, Chính phủ thông báo một cuộc cải cách lớn: Chính phủ sắp tổ chức "Đại hội Đông Dương" thường trực. Đại hội sẽ gồm có 27 người Pháp - phần lớn là viên chức - được bầu 4 năm một lần; và 17 người An Nam - tất nhiên là được chọn trong số những người trung thành nhất với chủ - được bầu một năm một lần. Đại hội có tiếng nói tham khảo cho công việc của Chính phủ, điều đó nghĩa là đại hội này sẽ rất vô tích sự.

3. Chính trị bản xứ:

Có một đảng gọi tên là "Đảng lập hiến An Nam"⁵. Đó không phải là một đảng có tổ chức, mà đơn thuần chỉ là một vài nhà trí thức theo kiểu Pháp đặt tên đảng. Những thủ lĩnh của đảng này là những người theo quốc tịch Pháp (có 250 người Nam Kỳ).

Cương lĩnh của họ. Những yêu sách của họ là như sau:

a) Cải cách giáo dục (hiện nay có 90% trẻ em An Nam không có trường học).

b) Cải cách về tư pháp: cho những người An Nam tốt nghiệp về luật pháp được làm luật sư (tới nay, những người tốt nghiệp ấy thường có thể hành nghề ở Pháp, nhưng không bao giờ ở chính đất nước họ, trừ phi họ được nhập quốc tịch Pháp).

Chuẩn y cho những người An Nam quyền có Ban hội thẩm (hiện nay chỉ có Ban hội thẩm Pháp, vì thế, tất cả những người Pháp đã giết hại người An Nam hay phạm những tội ác khác đối với người bản xứ luôn luôn được miễn nghị).

c) Giới thiệu người An Nam vào Quốc hội Pháp.

d) Mở rộng việc nhập quốc tịch Pháp.